

Біляєв Дмитро

ПРОГНОСТИЧНА РОЛЬ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ У ВИРІШЕННІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Прогнози стали зараз буденним явищем, а те, що раніше викликало б складність у прогнозуванні у філософії, зараз може займати менше часу на дослідження. З поширенням інтернету людство отримало новий засіб для вирішення глобальних проблем, коли можна у бесідах, конференціях, зокрема віддалено, навіть в умовах епідемій та пандемій продовжувати вивчати цю проблематику та накопичувати думки від науковців з різних країн.

Під глобальними проблемами людства вчені зазвичай розуміють виклики, які зачіпають життєві інтереси всіх народів світу у всіх сферах життя, і вимагають для свого розв'язання колективних зусиль. До них переважно відносять проблеми збільшення озброєнь країнами, проблеми збереження навколишнього середовища, епідемії та хвороби і т. д.

В Україні окремі проблеми прогнозування розглядаються у самій філософії та соціальній філософії, історії, політології науковими колективами за керівництва Бойченка І. В., Андрющенка В. В., Кременя В. Г. [8, с.252-253]. Вони спрямовують зусилля на дослідження взаємовідносин людини та суспільства у майбутньому, пошук нових шляхів розвитку людства. Важливо зазначити внесок Поломошнова Б. Є., його роботи «Вступ до футурології: курс лекцій» по дослідженню футурології, видів прогнозів [5]. Його

дослідження присвячені просуванню об'єктивного у філософському дослідженні. Цікавою з точки зору детального аналізу є робота Терепищого С. О. «Явище футурології в контексті проблем соціальної філософії» [8]. Автор, аналізуючи деякі соціально-філософські та футурологічні дослідницькі роботи, порівнює їх підходи до побудови сценаріїв, математичних моделей, зазначає суттєві ознаки футурології як науки.

За визначенням науковців знання у філософській науці дає можливість адекватно відобразити розвиток і рух – плинність всього існуючого, вирізнити поняття. Спираючись на наукове знання, вчені розвивають такі його функції: описування, пояснення, розуміння і передбачення [6, с.15-24].

Описування означає процес фіксації даних експеримента або спостереження за допомогою використання системи позначень, прийятих у даній науці (мовою, символами тощо).

Важливою функцією є пояснення, яке відкриває змістовну сутність об'єкта, що вивчається. Вченими широко застосовується форма пояснення, що досліджує причини, генетичні, функціональні, субстанційні зв'язки. У структурі пояснення виділяють два аспекти: безпосередньо пояснення та його обґрунтування.

Наступною функцією філософського знання є розуміння – притаманна свідомості форма освоєння дійсності. Вона відповідає за розкриття і відтворення змісту предмета. Це процес вироблення, освоєння, змісту і значення людиною і воно передбачає використання певних методологічних правил і виглядає як інтерпретація.

Серед усіх цих функцій передбачення займає провідне місце, адже ця функція обґрунтовує припущення про майбутній стан явищ природи і суспільства, намагається дослідити явища, невідомі на сучасному етапі, але які можливо науковцям виявити на основі відкритих наукою природних і суспільних законів.

Прогнозування – один із видів передбачення, спеціальне дослідження перспектив будь-якого явища [7]. Як у філософії так і в суміжних дисциплінах методи прогнозування, такі як екстраполяція, моделювання, експертиза, історична аналогія, прогностичні сценарії направлені на розкриття невідомого у дослідженні [6, с. 23-27].

Прогностична функція соціальної філософії виражається у виробленні обґрунтованих прогнозів щодо різнобічних напрямків розвитку суспільства і людства, протиріч у соціумі і конфліктних процесів в майбутньому.

Так, наприклад, за допомогою прогнозування процесів взаємодії людини та навколишнього середовища, вчені можуть визначити ступені деградації земель, промислових викидів, руйнування екосистем та інших проблем екології та надати свої рекомендації щодо зменшення негативного впливу людства на навколишнє середовище.

Кінцевим результатом прогностичної функції є прогноз, в котрому можливі як реальні, так і формальні сценарії розвитку суспільства і людства. Сценарії, до елементів яких відносяться цілі суспільного розвитку і шляхи з реальної їх реалізації. Сценарії з розвитку суспільства і людства можна зконструювати лише

використовуючи саме соціально-філософські принципи [6, с.23-27, 2, с.14-26].

Наприклад, досліджуючи економічну проблематику, вчені можуть ефективно прогнозувати розвиток інтеграційних та дезінтеграційних процесів у певних регіонах світу, пропонуючи нові моделі економічного розвитку та вносячи корективи у взаємодію традиційних та нових економік. Цим забезпечується сталий розвиток, як окремих держав регіону, так і усього світового товариства.

Підхід, що досліджує розробку сценаріїв з використанням соціально-філософської концепції різниться від підходу розробки сценаріїв розвитку суспільства з позицій прагматичного підходу, який представляє собою відповідь на виклики перед суспільством з урахуванням лише сьогохвилинних інтересів, це а думку багатьох вчених віддаляє суспільство від морально обґрунтованої мети [3, с.25-29].

Необхідно також зазначити, що ймовірний рівень утілення прогнозу, вище у тих наукових дослідженнях, в яких філософія спирається на науку.

Науковці поділяють прогнози за такими видами:

- 1) за аналогією з уже вивченим;
- 2) екстраполяцією: продовження закономірних тенденцій;
- 3) математичного моделювання: побудова моделей;
- 4) побудовою сценаріїв;
- 5) експертним опитуванням та ін. [1, с.40-44].

Отже, прогностична роль філософського знання у вирішенні глобальних викликів зберігається та розширюється в контексті соціальної філософії, футурології, інших наукових дисциплін. Вона

виражається у виробленні обґрунтованих прогнозів про позитивні концепти (позитивні сценарії розвитку суспільств і людства), негативні (соціальних протиріч і конфліктних процесів) у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аджиев В. Объектная ориентация: философия и футурология// Журн. Открытые системы, 1996, № 6. – С. 40–45.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. – К.: Юніверс, 2000. – 686 с.
3. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів, Івано-Франківськ: Лілея, 2000. – 236 с.
4. Зелінський М.Ю. Людина майбутнього: прогнози й пророцтва. – К.:Знання, 1990. – 220 с.
5. Поломошнов Б. Є.. Вступ до футурології: курс лекцій / Б. Є. Поломошнов. – К.: «Освіта України», 2011. – 148 с.
6. Сергієнко В.В. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник / Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.
7. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію. – К.: Основи, 2002. – 173 с.
8. Терепиций С. О. Явище футурології в контексті проблем соціальної філософії / С.О. Терепиций // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 98 (07). – С. 252-256.